

УДК [343.2; 343.8]

Олійник Олександр Іванович –

кандидат юридичних наук, доцент,
перший проректор Академії Державної пенітенціарної служби

Oleksandr I. Oliinyk –

candidate of juridical sciences, associate professor,
First Vice-Rector of the Academy of the State Penitentiary Service
(34 Honcha Street, Chernihiv, 14000, Ukraine)

Щодо деяких проблем звільнення від відбування покарання з випробуванням у разі вчинення злочину під час іспитового строку

В статті розглянуто проблеми, що виникають у уповноваженого органу з питань пробації на момент звернення до суду з клопотанням щодо звільнення особи від відбування покарання, у разі вчинення особою, звільненою від відбування покарання з випробуванням нового злочину під час іспитового строку. Проаналізовано кримінальне, кримінально-виконавче та кримінально-процесуальне законодавство, запропоновано нормативне вирішення питання щодо перебування під наглядом і обліком засуджених, що вчинили новий злочин під час іспитового строку.

Ключові слова: звільнення від відбування покарання з випробуванням, іспитовий строк, наслідки звільнення з випробуванням, уповноважений орган з питань пробації, нагляд за особами, звільнених з випробуванням.

В статье рассмотрены проблемы, возникающие у уполномоченного органа по вопросам probation на момент обращения в суд с ходатайством об освобождении лица от отбывания наказания, в случае совершения лицом, освобожденным от отбывания наказания с испытанием нового преступления во время испытательного срока. Проанализированы уголовное, уголовно-исполнительное и уголовно-процессуальное законодательство, предложено нормативное решение вопроса о пребывании под наблюдением и учетом осужденных, совершивших новое преступление во время испытательного срока.

Ключевые слова: освобождение от отбывания наказания с испытанием, испытательный срок, последствия освобождения от испытанием, уполномоченный орган по вопросам probation, надзор за лицами, освобожденных с испытанием.

O.I. Oliinyk Regarding Some Problems of Release from Punishment on Probation in the Event of Commission of the Crime during Probationary Period

The article deals with the problems which has the authorized probation body when it submits the motion regarding release from punishment on probation in the event of a new crime committed by the person released from punishment during probationary period.

Among all types of release provided for by Chapter XII of the General part of the Criminal Code of Ukraine (hereinafter referred to as the CC), release from punishment with probation (hereinafter referred to as release on probation) is an important factor to counteract crimes because most of the time achievement of goals set for the criminal law is possible without serving the sentence.

Release from punishment always relates to the establishment of probation period in the sentence which is its inherent part. One of unfavorable consequences is when the convicted person commits a new crime during probation period.

One of the problems to implement the institute of release on probation is when the court dismisses the motion regarding release on probation submitted by probation bodies because of the termination of probation period if at the moment of submission there is information on crime committed during probation period and it is entered to the Unified Register of Pre-Trial Investigations.

The main approach to solving these problems should be involvement of all criminal law disciplines which include criminal law, criminal procedural and penitentiary legal relations.

An important factor of this problem is a mandatory nature of Art. 62 of the Constitution of Ukraine which stipulates the presumption of innocence and impossibility to punish the person without proving his guilt in accordance with the legal procedure and existence of indictment. This constitutional norm obliges the courts to comply with the rule of law and convicted person's rights because consequences of trial can be different for the convicted person.

In this regard, in order to observe the convict persons' right to the presumption of innocence, provided for in Art. 62 of the Constitution of Ukraine, p. 2 of Art. 2 of the CC and p. 1 of Art. 17 of the Criminal Procedure Code of Ukraine and in order that the court and probation bodies follow p. 2 of Art. 77 of the CC we propose to supplement Art. 165 of the Penitentiary Code of Ukraine with part 3 which shall be read as follows: "3. In the event of termination of probation period for the convicted person who committed a new crime and against whom the criminal procedure is carried out the authorized probation body shall submit the motion on reversal of release from awarded punishment to the court, the oversight of him continues, and the convicted person remains on record until he obtains the copy of sentence."

Keywords: release from punishment on probation, probation period, consequences of release on probation, authorized probation body, oversight of persons released on probation.

Постановка проблеми. Інститут звільнення від відбування покарання вже тривалий час виконує важливі завдання у досягненні цілей, які стоять перед кримінальним правом. Зокрема, серед усіх видів звільнення, що передбачені Розділом XII Загальної частини Кримінального кодексу України (далі – КК) [1], звільнення від покарання з випробуванням (далі – звільнення з випробуванням) залишається важливим фактором у протидії злочинності, оскільки часто досягнення цілей, які стоять перед кримінальним правом, можливе без відбування покарання. На переконання більшості правників, його відбування може стати зайвим, неефективним, зашкодити процесам ресоціалізації особи, яка вчинила злочин [2, С. 422].

Аналіз статистичних даних за період з 2008 року і по теперішній час свідчить про зменшення кількості осіб (в тому числі і неповнолітніх), до яких суди застосували звільнення з випробуванням, що пояснюється змінами до КК, КПК у розрізі гуманізації кримінальної відповідальності [3]. Якщо у 2015 р. кількість засуджених осіб, звільнених від покарання, у тому числі з випробуванням склала 40 462 тис. осіб, то у 2016 - 31 491 тис. осіб [4].

Серед інших завдань застосування інституту звільнення з випробуванням є звуження меж кримінально-правової репресії для стимулювання виправлення засудженого, адаптації його до норм соціальної поведінки та вимог дотримання правопорядку [5].

Звільнення від відбування покарання з випробуванням завжди пов'язане зі

встановленням у вирокі іспитового строку, що є невід'ємною його ознакою. Одним із несприятливих наслідків є вчинення засудженим протягом іспитового строку нового злочину. Відповідно до ч. 3 ст. 78 КК суд призначає покарання за новий злочин, а потім приєднує до нього повністю або частково покарання, раніше призначене при звільненні від відбування покарання з випробуванням (за правилами, визначеними ст. ст. 71 та 72 КК) [2, С. 431–433].

Уповноважений орган з питань пробації (далі – орган пробації), що здійснює нагляд за особами, звільненими з випробуванням зобов'язаний виконати ряд дій, спрямованих на звільнення від відбування покарання, або його скасування шляхом звернення до суду з відповідним клопотанням.

Однією з проблем реалізації інституту звільнення з випробуванням є відмова судів у задоволенні клопотань органів пробації про звільнення від відбування покарання у зв'язку з закінченням іспитового строку, якщо на момент подання такого клопотання наявна інформація про внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань даних про кримінальне правопорушення, вчинене під час іспитового строку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загалом, за останнє 20-ліття інституту звільнення з випробуванням було присвячено багато праць українських дослідників, зокрема: П. П. Андрушка, М. І. Бажанова, Ю. В. Бауліна, В. М. Бурдіна, І. Г. Богатирьова, О. І. Богатирьової, Р. І. Брящей, О. П. Гороха, Т.

А. Денисової, К. Г. Донець, В. Я. Тація, В. І. Борисова, О. М. Звенигородського, В. І. Тютюгіна, П. П. Михайленка, Д. Г. Михайленка, О. О. Книженко, О. С. Козак, О. Ф. Ковігиді, А. О. Клевцова, О. К. Маріна, Є. О. Письменського, О. Л. Самофалова, А. Х. Степанюка, В. М. Трубникова, А. В. Савченка, В. В. Скибицького, Ю. О. Фідрі, М. І. Хавронюка, П. В. Хряпінського, І. С. Яковець, Д. В. Ягунова та ін.

Досліджені зазначеними авторами проблеми розкривали як кримінально-правові, так і кримінально-виконавчі аспекти теоретичного і практичного характеру. Однак, досвід застосування інституту звільнення з випробуванням за останні роки у судовій практиці, його реалізації на стадії виконання органами пробації, свідчить про виявлення нових проблем, що потребують теоретичного обґрунтування, законодавчого вдосконалення та новацій у організації роботи органів пробації, що здійснюють нагляд за особами, звільненими з випробуванням.

Невирішені раніше проблеми. Останні публікації з питань застосування інституту звільнення з випробуванням свідчать про ряд невирішених проблем теоретичного та практичного спрямування. Зокрема, Є. О. Письменський зазначає про необхідність систематизації та вдосконалення законодавства щодо інституту звільнення від покарання та його відбування [6]. Ю. О. Фідря вказує на окремі спірні питання правової регламентації інституту звільнення з випробуванням [7]. Такі автори як В. М. Бурдін, О. О. Книженко, Д. Г. Михайличенко акцентують на проблемних питаннях щодо можливості звільнення особи від відбування покарання з випробуванням при засудженні за корупційний злочин у випадку затвердження угоди про визнання вини [8]. О. Л. Самофалов вказує на необхідності вирішення ряду проблем, що виникають під час винесення вироків суду та одночасного звільнення засудженого від покарання з випробуванням [9].

На наш погляд, одним з законодавчо неврегульованих залишається питання нагляду та обліку осіб, які вчинили під час іспитового строку нове кримінальне правопорушення і щодо яких орган пробації направив до суду клопотання

про звільнення від відбування покарання у зв'язку з закінченням іспитового строку.

Ми підтримуємо точку зору Ю. О. Фідрі щодо підходу у розв'язанні спірних питань реалізації інституту звільнення з випробуванням із залученням усього комплексу наук кримінально-правового циклу, оскільки останній функціонує у рамках кримінально-правових, кримінально-процесуальних та кримінально-виконавчих правовідносин [7, С. 107].

Відома дослідниця інституту звільнення з випробуванням О. О. Книженко констатує, що умовне засудження й відстрочка виконання вироку трансформовані чинним кримінальним законодавством у звільнення від відбування покарання з випробуванням, потягли за собою комплекс проблем, які постають перед доктриною кримінального права і потребують подальшої наукової розробки [10, С. 5].

Метою статті є проведення наукового аналізу проблеми правової регламентації та практичного застосування інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням щодо засуджених, які під час іспитового строку вчинили кримінальне правопорушення, а також розробка пропозицій щодо врегулювання досліджуваної проблеми.

Виклад основного матеріалу.

Формально-юридичний аналіз ст. 78 КК свідчить про обов'язок суду звільнити засудженого від призначеного судом покарання, якщо після закінчення іспитового строку той виконав покладені на нього обов'язки та не вчинив нового злочину, а у разі вчинення засудженим протягом іспитового строку нового злочину суд повинен призначити йому покарання за правилами, передбаченими в статтях 71, 72 КК (за сукупністю вироків та правилами складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення).

Призначення покарання можливе лише за умови визнання особи винною відповідно ст. 369 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) і належить лише до компетенції суду та відбувається на заключній стадії судового провадження у формі судового рішення – вироку або ухвали [11].

У разі виявлення факту вчинення злочину під час іспитового строку особою, звільненою від відбування покарання з випробуванням орган пробації відповідно до вимог ч. 2 ст. 165

Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК) та п. 2. 6. Розділу IV «Інструкції про порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань», затверджені Наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань та Міністерства внутрішніх справ України № 270/1560 від 19.12.2003 (далі – Інструкція) зобов'язаний надіслати до суду подання про звільнення від подальшого відбування покарання засудженої особи або про скасування звільнення від відбування покарання з випробуванням і направлення засудженої особи для відбування призначеного покарання [12; 13].

Вимоги положень ч. 2 ст. 214 КПК зобов'язують слідчого органу досудового розслідування та прокурора з внесенням до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про вчинене кримінальне правопорушення розпочати досудове розслідування за підслідністю, що є початком стадії кримінального провадження, яка спрямована на збирання доказів та формулювання обвинувачення для суду.

У особи, якій відповідно до ч. 1 ст. 276 КПК пред'явили обвинувачення у виді повідомлення про підозру, змінюється процесуальний статус і щодо неї можуть бути застосовані заходи забезпечення кримінального провадження, в тому числі і запобіжні заходи.

Саме на вказаній стадії кримінального провадження прокурор, слідчий органу досудового розслідування здійснює відповідні запити до органу пробачії щодо судимості особи, яка перебуває під режимом випробування.

Окрім зазначеного, інформацію про вчинення кримінального правопорушення під час іспитового строку засудженим, орган пробачії, відповідно до п. п. 3. 3 та 3. 4. Розділу IV Інструкції, може отримати шляхом запиту до підрозділів інформаційних технологій регіональних управлінь Міністерства внутрішніх справ України, або через отримання від органу досудового розслідування чи прокурора копії постанови про відкриття кримінального провадження, інформації про обрання запобіжного заходу стосовно засудженої особи тощо.

Відповідно до положень ч. 2 ст. 165 КВК після закінчення іспитового строку засуджений,

який виконав покладені на нього обов'язки та не вчинив нового злочину, за поданням органу пробачії звільняється судом від призначеного йому покарання, нагляд припиняється і засуджений знімається з обліку.

Однак, відповідно до п. 7.1. Розділу IV Інструкції контроль за поведінкою засуджених осіб припиняється, і вони знімаються з обліку у зв'язку із закінченням іспитового строку – за наявності ухвали суду про звільнення, або скасування звільнення від відбування покарання з випробуванням та направленням для відбування покарання, призначеного вироком суду, – за наявності відповідного вироку суду.

У зв'язку з тим, що орган пробачії зобов'язаний, відповідно до норм ст. ст. 78 КК, 165 КВК, п. 2. 6. Інструкції, надіслати до суду подання щодо скасування звільнення з випробуванням засудженого у зв'язку з вчиненням ним нового злочину під час іспитового строку, або закінченням іспитового строку, вважаємо, що цим орган пробачії виконає свої повноваження, не порушивши вимог закону, поінформує додатково суд щодо вчиненого повторного злочину і розпочатого у зв'язку з цим кримінального провадження. До того ж, відповідно до вимог ч. 1 ст. 539 КПК питання, які виникають під час та після виконання вироку вирішуються судом за клопотанням (поданням) прокурора, засудженого, його захисника, законного представника, органу або установи виконання покарань, а також інших осіб, установ або органів у випадках, встановлених законом.

У разі відмови судом на клопотання органу пробачії скасувати звільнення з випробуванням у зв'язку з незавершеним кримінальним провадженням та неприйняттям судового рішення про винуватість чи невинуватість особи, що під час іспитового строку вчинила кримінальне правопорушення, орган пробачії не має права припинити контроль за особою та зняти її з обліку, оскільки це можливо лише на підставі отримання ним копії вироку (ухвали) суду.

Орган пробачії долучає до особової справи відмову у задоволенні клопотання органу пробачії і надсилає відповідну інформацію до органу досудового розслідування або прокуратури, що здійснюють кримінальне провадження. У разі закриття кримінального провадження з підстав, зазначених у ст. 284 КПК,

орган досудового розслідування або прокурор, що здійснює процесуальне керівництво відповідним кримінальним провадженням, повинен поінформувати орган пробації, на обліку якого перебуває особа, для підготовки та надсилання до суду клопотання про звільнення від призначеного покарання у зв'язку з закінченням іспитового строку, виконанням засудженим покладених на нього обов'язків та невчиненням ним нового злочину.

Зазначеними діями буде дотримано вимоги ст. 62 Конституції України [14], ч. 2 ст. 2 КК, ч. 1 ст. 17 КПК щодо дії презумпції невинуватості та принципу забезпечення доведеності вини, а також положень ст. ст. 78 КК, 165 КВК, 369, 539 КПК, роз'яснень п. 10 постанови Пленуму Верховного Суду України від 24. 10. 2003 № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання» [15], вимог п. 7.1. розділу IV Інструкції щодо порядку звільнення від відбування покарання засудженого після закінчення іспитового строку.

Слід констатувати, що неврегульована проблема відмови у клопотанні органу пробації до суду з приводу закінчення іспитового строку, якщо на момент вирішення цього питання наявна інформація про вчинене кримінальне правопорушення, носить комплексний характер, оскільки задіяні кримінально-правові, кримінально-виконавчі та кримінально-процесуальні аспекти.

Вирішальним чинником у наявності даної проблеми є імперативність вимоги ст. 62 Конституції України щодо непорушності презумпції невинуватості і принципу неможливості піддати особу кримінальному покаранню без доведення її вини в законному порядку і встановленню обвинувальним вироком суду. Саме вказана конституційна норма зобов'язує суди діяти в рамках верховенства

права і дотримання прав засуджених осіб, оскільки наслідки судового провадження можуть бути різними для засудженого. Серед них можливий виправдальний вирок, що дає підставу для задоволення клопотання органу пробації про звільнення осіб від відбування покарання, оскільки було дотримано усіх вимог ст. 76 КК та ст. 165 КВК.

Однак, у разі, коли суди відмовляють у такому клопотанні органу пробації, останній вимушений формально продовжити нагляд за засудженим з випробуванням, стосовно якого ведеться кримінальне провадження на будь-якій його стадії та залишати його на обліку невизначений термін.

Висновки. Системний аналіз ч. 2 ст. 165 та ст. 166 КВК переконливо доводить щодо обов'язку органу пробації подати клопотання до суду щодо засудженого з випробуванням, незалежно від позитивного чи негативного наслідку випробування. Отже, з метою непорушення прав засуджених на презумпцію невинуватості, зазначену у ст. 62 Конституції України, ч. 2 ст. 2 КК та ч. 1 ст. 17 КПК та виконання судом та органом пробації положення ч. 2 ст. 78 КК пропонуємо доповнити ст. 165 КВК частиною третьою і викласти її у такій редакції: «3. У разі закінчення іспитового строку щодо засудженого, який вчинив новий злочин, і щодо якого здійснюється кримінальне провадження, уповноважений орган з питань пробації надсилає до суду подання про скасування звільнення від призначеного йому покарання, нагляд за ним продовжується, засуджений продовжує перебувати на обліку до отримання копії судового рішення».

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.05.2018).
2. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В. І. Борисов, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін та ін.; заред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2015. 528 с.
3. Горох О. П. Звільнення від покарання та його відбування (аналіз судової статистики). *Наука і правоохорона*. 2016. № 3 (33). С.167–175.

4. Стан здійснення судочинства в Україні у 2016 році: Відділ аналізу судової статистики та узагальнення судової практики Верховного Суду України. URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/.pdf> (дата звернення: 20.05.2018).
5. Донець К. Г. Особливості застосування звільнення від відбування покарання за хворобою. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 2. С. 317–320.
6. Письменський Є. О. Звільнення від покарання та його відбування: проблеми систематизації та вдосконалення законодавства. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 192–199.
7. Фідря Ю. Сучасний стан та перспективи вдосконалення інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням. *Історико-правовий часопис*. 2014. № 2. С. 106–111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2014_2_24.
8. Михайличенко Д. Звільнення від відбування покарання з випробуванням при засудженні за корупційний злочин у випадку затвердження угоди про визнання вини. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/5221>.
9. Самофалов О. Л. Деякі особливості звільнення від покарання з випробуванням та їх недоліки. *Журнал східноєвропейського права*. 2016. № 34. С. 37–42.
10. Книженко О. О. Звільнення від відбування покарання з випробуванням за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2003. 206 с.
11. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.05.2018).
12. Кримінально-виконавчий кодекс України: закон України від 11.07.2003 № 1129-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1129-15/page> (дата звернення: 20.05.2018).
13. Інструкція про порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань: затверджена Наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань та Міністерства внутрішніх справ України № 270/1560 від 19.12.2003. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0016-04> (дата звернення: 20.05.2018).
14. Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 253к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.05.2018).
15. Про практику призначення судами кримінального покарання: Постанова пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7. *Постанови пленумів Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних та адміністративних провадженнях*: (ОФЦ, ТЕКСТ). Упоряд. С. А. Кузьмін, М. С. Кучеренко. Київ: ПАЛІВОДА А. В., 2015. 736 с.

References:

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: zakon Ukrainy vid 05.04.2001 No. 2341-III. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (data zvernennia: 20.05.2018).
2. Kryminalne pravo Ukrainy: Zahalna chastyna: pidruchnyk / V. I. Borysov, V. Ya. Tatsii, V. I. Tiutiuhin ta in.; zared. V. Ya. Tatsiia, V. I. Borysova, B. I. Tiutiuhina. 5-te vyd., pererobl. i dopov. Kharkiv: Pravo, 2015. 528 s.
3. Horokh, O. P. Zvlnennia vid pokarannia ta yoho vidbuvannia (analiz sudovoi statystyky). *Nauka i pravookhorona*. 2016. № 3 (33). S. 167–175.
4. Stan zdiisnennia sudochynstva v Ukraini u 2016 rotsi: Viddil analizu sudovoi statystyky ta uzahalnennia sudovoi praktyky Verkhovnoho Sudu Ukrainy. URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/.pdf> (data zvernennia: 20.05.2018).
5. Donets, K. H. Osoblyvosti zastosuvannia zvlnennia vid vidbuvannia pokarannia za khvoroboiu. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2015. № 2. S. 317–320.
6. Pysmenskyi, Ye. O. Zvlnennia vid pokarannia ta yoho vidbuvannia: problemy systematyzatsii ta vdoskonalennia zakonodavstva. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*. 2015. № 1. S. 192–199.

7. Fidria, Yu. Suchasnyi stan ta perspektyvy vdoskonalennia instytutu zvilnennia vid vidbuvannia pokarannia z vyprobuvanniam. *Istoryko-pravovyi chasopys*. 2014. № 2. S. 106–111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2014_2_24.
8. Mykhailychenko, D. Zvilnennia vid vidbuvannia pokarannia z vyprobuvanniam pry zasudzhenni za koruptsiinyi zlochyn u wypadku zatverdzhennia uhody pro vyznannia vyny. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/5221>.
9. Samofalov, O. L. Deiaki osoblyvosti zvilnennia vid pokarannia z vyprobuvanniam ta yikh nedoliky. *Zhurnal skhidnoievropeiskoho prava*. 2016. № 34. S. 37–42.
10. Knyzhenko, O. O. Zvilnennia vid vidbuvannia pokarannia z vyprobuvanniam za kryminalnym pravom Ukrainy: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08. Kharkiv, 2003. 206 s.
11. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (data zvernennia: 20.05.2018).
12. Kryminalno-vykonavchyi kodeks Ukrainy: zakon Ukrainy vid 11.07.2003 № 1129-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1129-15/page> (data zvernennia: 20.05.2018).
13. Instruktsiia pro poriadok vykonannia pokaran, ne poviazanykh z pozbavleniam voli, ta zdiisnennia kontroliu shchodo osib, zasudzhenykh do takykh pokaran: zatverdzhena Nakazom Derzhavnoho departamentu Ukrainy z pytan vykonannia pokaran ta Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy № 270/1560 vid 19.12.2003. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0016-04> (data zvernennia: 20.05.2018).
14. Konstytutsiia Ukrainy: zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 253k/96-VR. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (data zvernennia: 20.05.2018).
15. Pro praktyku pryznachennia sudamy kryminalnoho pokarannia: Postanova plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 24 zhovtnia 2003 r. № 7. *Postanovy plenumiv Verkhovnoho Sudu Ukrainy ta vyshchykh spetsializovanykh sudiv Ukrainy v kryminalnykh ta administratyvnykh provadzhenniakh*: (OFITs. TEKST). Uporiad. S. A. Kuzmin, M. S. Kucherenko. Kyiv: PALYVODA A. V., 2015. 736 s.